

MARTIN OLOŠTIAK

Prešovská univerzita v Prešove
Inštitút slovakistiky, všeobecnej jazykovedy a masmediálnych štúdií

Cudzie propriá v slovenčine z pohľadu teórie motivácie v lexikálnej zásobe*

Kľúčové slová: lexikálna zásoba, lexikológia, lexikálna motivácia, cudzie propriá

1. Úvodné poznámky

J. Furdík rozpracoval koncepciu, ktorá predstavuje jeden z možných celkových prístupov k skúmaniu lexikálnej zásoby. V tejto koncepcii sa lexika považuje za súbor lexikálnych jednotiek (jednoslovných a viacslovných), ktoré sú späté sieťami rôznych vzťahov. Kľúčovým pojmom a termínom v tomto prístupe je **lexikálna motivácia**, ktorá sa pokladá za základný princíp fungovania lexiky vo všetkých jej aspektoch. Vychádza sa z týchto teórií: (a) lexéma je neizolovaná jednotka (porov. existenciu rozličných lexikálnoparadigmatických vzťahov, napr. synonymia, antonymia, homonymia, paronymia); (b) pri skúmaní lexiky sa preferuje onomaziologický prístup (od obsahu k forme), ktorý odráža prirodzený smer semiózy; (c) lexikálna motivácia poskytuje jednak možnosť odpovedať na otázku **Prečo sa lexéma X volá tak?**, jednak tu ide o vlastnosť ako sieť vzťahov medzi lexikálnymi jed-

---

* Táto práca vznikla v rámci riešenia projektu VEGA č. 1/0102/09 *Elektronické spracovanie anglických vlastných mien v slovenčine*.

notkami. Autor svoj prístup formuluje v opozícii k F. de Saussurovi takto: „Nie arbitrárnosť, ale motivovanosť jazykového znaku je absolútna” (Furdík 2000: 59; podrobnejšie a súhrnne porov. Furdík 2008: 27–33).

Lexikálna motivácia je strechovým pojmom/termínom, v konkrétnej analýze sa počíta s viacerými, presnejšie so sedemnástimi motivačnými typmi. Typológia a hierarchizácia jednotlivých typov bola pri konštituovaní tejto teórie pre J. Furdíka jednou z kľúčových otázok, ku ktorej sa neustále vracal (Ološtiak 2008: 12–16). V poslednom variante sa dopracoval k tejto hierarchizácii:

1. Základné typy: 1.1 elementárna – paradigmatická motivácia; 1.2 špecifikované: 1.2.1 zvuková; 1.2.2 sémantická; 1.2.3 morfológická; 1.2.4 slovo tvorná; 1.2.5 syntaktická; 1.2.6 frazeologická; 1.2.7 onymická. **2. Nadstavbové (pragmatické) typy:** 2.1 expresívna; 2.2 stratifikačná; 2.3 terminologická; 2.4 sociolektická; 2.5 teritoriálna; 2.6 temporálna; 2.7 individualizačná. **3. Kontaktné typy:** 3.1 akceptačná; 3.2 abreviačná.

V našom mierne modifikovanom prístupe zatiaľ počítame s takouto typologickou štruktúrou a terminologickým stvárnením: **I. základné (inherentné) typy:** 1.1 elementárna – paradigmatická, 1.2 špecifikované: 1.2.1 slovo tvorná, 1.2.2 fónická, 1.2.3 sémantická, 1.2.4 morfológická, 1.2.5 syntaktická, 1.2.6 frazeologická, 1.2.7 onymická; **II. prechodné typy:** 2.1 interlingválna, 2.2 abreviačná; **III. nadstavbové (adherentné) typy:** 3.1 expresívna, 3.2 registrová (stratifikačná), 3.3 terminologická, 3.4 sociolektická, 3.5 temporálna, 3.6 teritoriálna, 3.7 individualizačná.

Podotýkame, že porovnanie Furdíkovej a našej typológie na tomto mieste uvádzame len ilustračne, problematika typológie a hierarchizácie lexikálnej motivácie si vyžaduje väčší priestor a výskumné nasadenie. Ozrejmenie tohto problému však predpokladá analýzu súboru iných otázok súvisiacich s fungovaním lexikálnej motivácie a jednou z nich je aj motivačná relačnosť, ktorej čiastkovú pozornosť venujeme v tejto štúdií.

2. Motivačné vzťahy

V kontexte uvažovania o lexikálnej motivácii za závažný pokladáme poznatok, že typy lexikálnej motivácie nefungujú „na vlastnú päsť”, ale navzájom vstupujú do rozličných vzťahov. Charakteristika a vysvetlenie princípov fungovania motivačných vzťahov predstavuje veľmi dôležitý, ba v istom zmysle fundamentálny aspekt teórie lexikálnej motivácie. Za najvýraznejšie „plus” akcen-

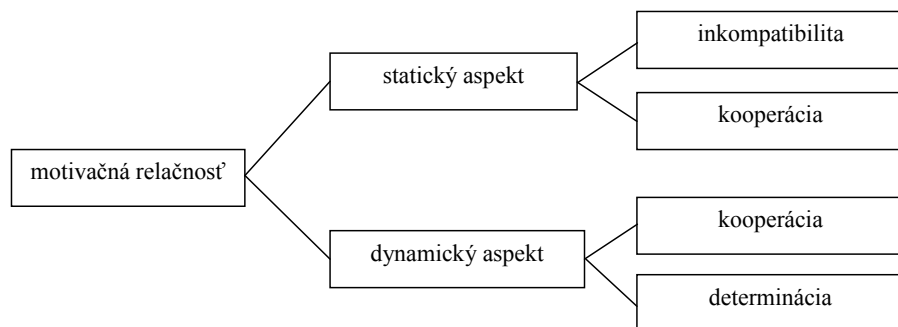
tovania relačného aspektu vo všeobecnosti pokladáme skutočnosť, že týmto spôsobom možno z jednotného teoreticko-metodologického hľadiska charakterizovať rozmanité lexikálne javy. Takýmto spôsobom sa v lexike dajú skúmať jednak statické aspekty (typy a vlastnosti lexikálnych jednotiek), jednak dynamické aspekty (vznik, zmeny vlastností a zánik lexikálnych jednotiek).

Relačnosť motivačných typov sa prejavuje ako (1) motivačná kooperácia; (2) motivačná determinácia; (3) motivačná inkompatibilita. Motivačnej kooperácii sa budeme venovať v ďalšom výklade, preto sa na tomto mieste stručne zmienime len o motivačnej determinácii a motivačnej inkompatibilitate.

Podstatou **motivačnej determinácie** je skutočnosť, že nadobudnutie jedného motivačného typu je sprevádzané obmenou, oslabením alebo zánikom iného motivačného typu; porov. napr. slovotvornú univerbizáciu typu *základná škola* → *základka* (syntaktická demotivácia + slovotvorná motivácia; zo syntakticky motivovaného viacslovného pomenovania vzniká syntakticky nemotivované jednoslovné pomenovanie pomocou slovotvornej motivácie: *základ-ka*). **Motivačná inkompatibilita** je prejavom nemožnosti simultánnej prítomnosti dvoch alebo viacerých motivačných typov v jednej lexikálnej jednotke. Z tohto pohľadu za vzťahovo inkompatibilné pokladáme napr. tieto motivačné dvojice: expresívna a terminologická motivácia (neexistuje expresívny odborný termín), frazeologická a terminologická motivácia, sociolektická a terminologická motivácia.

Relačnosť má pritom svoju statickú aj dynamickú stránku. Motivačnú kooperáciu možno charakterizovať staticky aj dynamicky, motivačnú determináciu len dynamicky a motivačnú inkompatibilitu len staticky (porov. nasledujúcu schému).

Schéma. Dimenzie motivačnej relačnosti

2.1. Motivačná kooperácia

Motivačná kooperácia sa prejavuje prítomnosťou dvoch alebo viacerých typov motivácie v jednej lexéme. J. Furdík kooperačný aspekt načrtáva v štúdií Slovotvorná motivácia medzi ostatnými typmi lexikálnej motivácie (2000/2005). Poznamenáva, že: a) najmenej typov sa nachádza v lexémach z centra lexiky; b) ústrednú funkciu plní slovotvorná motivácia (stručne sa uvádzajú lexikálne javy dokumentujúce spoluprácu slovotvornej motivácie s inými typmi). Interakcia motivačných typov sa ilustruje pomocou tabuľky; napr. *trolejbus* (paradigmatická + slovotvorná + kontaktná motivácia), *SDL-ka* (paradigmatická + morfológická + slovotvorná + onymická + sociálno-stratifikačná + abreviačná), *antiglobalizačný* (paradigmatická + slovotvorná + temporálna + kontaktná); Furdík (2005: 396).

Ako bolo spomenuté, motivačná kooperácia má statický aj dynamický aspekt. **Statický aspekt** sa prejavuje v prítomnosti dvoch alebo viacerých motivačných typov v jednej lexéme (takéto chápanie prezentuje aj J. Furdík; porov. vyššie). Uvádzame aspoň niekoľko príkladov:

- *green*: paradigmatická motivácia (napr. súvzťažnosť s lexémami *jamkovisko*, *hole*, *birdie*, *putt*), interlingválna motivácia (lexéma prevzatá z angličtiny), registrová motivácia (športový register + golfový subregister);
- *ditrochej*: paradigmatická motivácia (začlenenosť do príslušnej terminologickej paradigmy, najužšia spätosť s pomenovaniami iných druhov stôp: *trochej*, *daktyl*, *jamb*, *anapest* a i.), terminologická motivácia (odborný termín z oblasti literárnej teórie a verológie), slovotvorná motivácia (*trochej* → *ditrochej*), interlingválna motivácia (grévizmus);
- *europarlament* (paradigmatická + slovotvorná + interlingválna motivácia);
- *Toruň* / *Toruň* (paradigmatická + onymická + interlingválna motivácia).

Dynamický aspekt sa prejavuje pri utváraní lexikálnych jednotiek. Na rozdiel od motivačnej determinácie, ktorej podstatou je zásada „niečo za niečo“ (vznik motivačného typu X sprevádza zánik motivačného typu Y), pri motivačnej kooperácii ide o simultánne nadobudnutie dvoch alebo viacerých motivačných typov. Napríklad na utvorení prezývky *Tyristorka*¹ sa podieľa-

¹ Ide o neoficiálne pomenovanie železničného rušňa radu 111, ktorý slúži predovšetkým na posunovanie.

la slovotvorná motivácia (*tyristor* → *Tyristorka*; lexéma vznikla sufixáciou) a onymická motivácia.

2.2. Motivačné vzťahy a interpretácia lexikálnych podsystémov

Nazdávame sa, že prostredníctvom motivačných vzťahov možno na základe jednotného metodologického rámca interpretovať a vyčleniť jednotlivé lexikálne skupiny (podsystémy), resp. typy lexém, a to prostredníctvom analýzy tzv. **typizovanej konfigurácie** motivačných typov spájajúcich sa do istých **motivačných zväzkov**. Ukazuje sa totiž, že isté motivačné konfigurácie sa opakujú v tom zmysle, že možno uvažovať o celých skupinách lexikálnych jednotiek, vyznačujúcich sa rovnakým usporiadaním a vzťahmi v rámci motivačných zväzkov. Napríklad skupinu viacslovných proprií možno charakterizovať prostredníctvom kooperácie onymickej a syntaktickej motivácie – onymicky motivované sú propriá, syntakticky motivované sú viacslovné lexémy (*Slovenská republika, Banská Bystrica, Ladislav Chudík*), skupinu prezývok možno charakterizovať prostredníctvom kooperácie onymickej a sociolektickej motivácie – sociolekticky motivované sú lexémy, preferenčne alebo výhradne používané v istej societe, napr. prezývky *Smejo, Chválenkár* (uviedli sme len tie motivačné typy, ktoré v hierarchii príslušného motivačného zväzku stoja na najvyššej úrovni).

2.2.1. Prevzaté (cudzie) propriá v slovenčine

Podobným spôsobom možno charakterizovať aj skupinu prevzatých (cudzích) proprií, ktoré sa vyznačujú onymickou motiváciou (OM) a interlingválnou motiváciou (IM). Onymicky motivované sú propriá, interlingválne motivované sú lexémy prevzaté z cudzích jazykov. K nim sa môžu pridružovať ďalšie motivačné typy, z ktorých výberovo v nasledujúcom výklade uvádzame štyri (dokladový materiál čerpáme zo Slovníka anglických vlastných mien v slovenčine; Ološtiak, Bilá, Timková 2006).

a) OM + IM + slovotvorná motivácia

Vo vzťahu k slovotvornej motivácii sa do popredia dostáva otázka slovotvornej adaptácie cudzích proprií. Čiastkový adaptačný proces na slovotvornej úrovni možno pomenovať termínom **transderivácia** (Furdík 1994; Ološtiak 2007: 149–162). V jej rámci možno vymedziť interlingválny a intra-

lingválny aspekt. Podstatou interlingválneho aspektu je porovnanie slo-
votvorného statusu vo východiskovom (L_1) a v preberajúcom jazyku (L_2).
Z tohto pohľadu transderivácia apelatív najčastejšie prebieha ako strata slo-
votvornej motivovanosti. Cudzie propriá sa preberajú ako slovotvorne nemo-
tivované. Ako synchronne nemotivované ich možno chápať už v L_1 vzhľad-
om na to, že po nadobudnutí propriálnosti sa prvotná motivácia lexikálnym
významom apelatíva stratila: napr. *Georgetown* (pôvodne: George „Juraj”,
town „mesto”), *Cleveland* (cleve „hornatý”, land „krajina, zem”), *Cambridge*
(„most cez rieku Granta”), *Cheshire* (chester „pevnosť”, shire „grófstvo”),
Norfolk („severný národ”), *Suffolk* („južný národ”) a pod. (Crystal 1995: 143).
Z tohto dôvodu v Slovníku koreňových morfém slovenčiny (Sokolová, Ološ-
tiak, Ivanová et al. 2005) východiskové propriá morfematicky nečleníme
(okrem gramatických morfém), a to ani vtedy, keď ide o domáce propriá, kto-
ré z diachrónneho pohľadu možno segmentovať (napr. **Bohumil-ø**, **Boleslav-ø**,
Bratislav-a). Vyčleňujú sa len systemizačné sufixy typu **Afgan-i:stan-ø**
– **Kazach-stan-ø** – **Kurd-i:stan-ø** – **Pak-i:stan-ø**, **Antarkt-íd-a** – **Arkt-íd-a**,
Armén-sk-o – **Bavor-sk-o**, **Áz-i-a** – **Asýr-i-a**, **Balt-ik-ø** – **Atlant-ik-ø**. Intra-
lingválny aspekt transderivácie súvisí s integráciou lexémy do slovotvorného
systému L_2 , teda s participáciou prevzatej lexikálnej jednotky na slovotvor-
nom „živote” L_2 . Okrem iného zahŕňa také javy, ako motivačná potencia,
spájateľnosť s cudzími a domácimi slovotvornými prostriedkami, slovotvor-
né alternácie, trunkácie, členstvo v slovotvorných útvaroch². Prípady typu
rock → *rocker*, *surfovať* → *surfing* stoja na rozhraní interlingválneho a intra-
lingválneho aspektu transderivácie, keďže v L_2 sa odrážajú isté slovotvorné
javy (vzťahy, prvky), typické pre L_1 (napr. motivačný vzťah *rock* → *rocker*
a s tým súvisiaca slovotvorná štruktúra motivátu *rocker*).

Cudzie propriá sa teda do slovenského slovotvorného systému najčastej-
šie začleňujú vo funkcii slovotvorných motivantov, pričom pri odpovedi na
otázku, aké druhy motivátov sa od nich tvoria, je potrebné vziať do úvahy,
o aký typ vlastného mena ide, teda príslušnosť od onymickej triedy a podtrie-
dy. Od maskulínných antroponým (priezvisk) sa systémovo tvoria tieto typy
motivátov: feminatívum (*Bush* → *Bushová*), individuálne vzťahové adjektí-

² V tejto súvislosti J. Fisiak (1986: 253) podčiarkuje, že systematická analýza slovot-
vorby prevzatých slov by nemala obsahovať len také aspekty, ako napr. fungovanie pre-
vzatých afixov, hybridné kompozitá, falošní priatelia, ale aj fungovanie prevzatých slov
v derivačných a kompozičných slovotvorných modeloch preberajúceho jazyka.

vum (*Bush* → *Bushov*) a príslušnostné substantívum (*Bush* → *Bushovci*). Od maskulínných antropónym (rodných mien) sa systémovo tvorí individuálne vzťahové adjektívum (*George* → *Georgeov*). Od toponymických ojkónym sa systémovo tvoria tieto typy motivátov: pomenovanie osoby (etnonymum alebo obyvateľský názov), od ktorej sa tvorí feminatívum (*Cleveland* → *Cleveland'an* → *Cleveland'anka*), a vzťahové adjektívum (*Cleveland* → *cleveland'ský*). Od toponymických anojkónym sa systémovo tvorí vzťahové adjektívum (*Shenandoah* → *shenandoahský*). Súbor systémovo tvorených motivátov od jednotlivých typov proprií možno pomenovať termínom základné deonymické (deantroponymické, detoponymické) slovtvorné hniezdo (Ološtiak 2007: 154–160; Ološtiak, 2008; porov. aj termín typová slovtvorná paradigma K. Buzássyovej 2001: 79). Okrem toho podľa závažnosti onymického objektu pomenovaného daným propriom sa môžu tvoriť aj iné typy motivátov; bližšie porov. Ološtiak (2007: 160–162).

b) OM + IM + syntaktická motivácia

Takto motivované sú prevzaté viacslovné propriá: napr. *Andre Agassi*, *Samuel Beckett*, *Nicolas Cage*, *Allen Ginsberg*, *Billy Idol*, *Margaret Thatcher*, *Edgar Allan Poe*, *William Makepeace Thackeray*, *Francis Scott Key Fitzgerald*, *John Ronald Reuel Tolkien*, *New York*, *Johnson City*, *West Kirby*.

Antroponymá majú pomerne ustálenú syntaktickú štruktúru – najčastejšie v podobe rodné meno + (stredné meno/mená) + priezvisko, a to vzhľadom na ustálenosť funkčných členov (tento termín používame podľa V. Blanára, 1996), z ktorých najdôležitejšie v stredoeurópskom kontexte v rámci oficiálnej dvojmennej sústavy sú rodné meno a priezvisko. Vychádzajúc z funkčnej prominentnosti priezviska, syntaktickú štruktúru mien typu *Andre Agassi* možno hodnotiť takto: nekongruentný atribút (rodné meno) + substantívum (priezvisko). V tejto súvislosti sa otvára otázka syntaktickej platnosti viacslovných toponým, ktoré sa takouto priezračnou štruktúrou nevyznačujú. Z toho pramení nezvyčajnosť takýchto slovných spojení, ktorá sa prejavuje najmä tak, že formálne vzťahy medzi členmi syntagmy sa nevyjadrujú, resp. nevyjadrujú sa dôsledne. Miera syntaktickej adaptovanosti je v skupine prevzatých viacslovných toponým rozličná. Ako plnohodnotne syntakticky adaptované možno hodnotiť jednotky s komponentom, ktorý bol na základe lexikálneho významu nahradený domácim ekvivalentom – spravidla kongruentným adjektívom (*South Dakota* → *Južná Dakota*, *South Caro-*

lina → *Južná Karolína, New Mexico* → *Nové Mexiko*). V ďalších typoch sa syntaktický vzťah členov syntagiem formálne nevyjadruje, v anglických toponymách nadradený člen zvyčajne stojí na poslednom mieste, atributívna platnosť prvého, resp. predchádzajúcich členov je vo väčšej-menšej miere zreteľná, resp. zastretá, porov. jednotky *Kansas City, Jefferson City, Salt Lake City, Hyde Park, New York, New Orleans, New Jersey, New Plymouth, West Bromwich, Palm Springs, Miami Beach, Virginia Beach, Rock Island, San Francisco, San Jose, Lower Hutt, Notting Hill, Llandrindod Wells*.

c) OM + IM + abreviačná motivácia

Abreviačne motivované sú skratky, ktoré sa v skupine prevzatých proprií zväčša správajú podobne ako v domácich propriách; najčastejšie ide o iniciálové skracovanie rodného či stredného mena: *G. Bush, F. Mercury, George W. Bush, William J. Clinton*. Osobitnú problematiku predstavuje preberanie mien s ustáleným alebo premenlivým skratkovým komponentom (*St. Louis, St. Blazey, St. Clears, Mt./Mount Everest*) a preberanie skratiek názvov inštitúcií, zriedkavejšie toponým (*NATO, UNESCO, UNPROFOR; USA*).

d) OM + IM + fónická motivácia

Fónická motivácia sa tradične spája s javmi spadajúcimi do sféry zvukového symbolizmu – onomatopoeje, imitatíva (napr. *kikirikí, bée, miau, čľups*). J. Furdík sa v citovanej monografii pokúsil o rozšírené chápanie tohto motivačného typu na viaceré javy súvisiace s príznakovosťou na úrovni vonkajšej formy (Furdík 2008: 43). Medzi inými javmi autor spomína aj to, že vonkajšia forma môže sprostredkované vyjadriť prevzatosť, teda interlingválnu motivovanosť. Platí to rovnako pre apelatíva, ako aj pre propriá; porov. napr. tieto javy:

- výskyt periférnych foném *dž, g, f, é*: *James* [džejms], *John* [džon], *Agee* [ejdží], *Algernon* [eldžrnón], *Aldridge* [oldridž], *George* [džórdž]; *Gary* [geri], *Gibbon* [gibón], *Douglas* [dagles], *Begley* [begli]; *Frank* [frenk], *Woolford* [vúlford], *Wolstencroft* [vulstenkroft], *Jeff* [džef], *Wickliff* [viklif]; *Eyre* [ér], *Astaire* [estér], *Andre* [andré]; výskyt príznakových kombinácií foném (napr. tvrdá výslovnosť konsonantov pred prednými vokálmi: *Aldington* [oldinkton], *Austin* [óstin], *Nicolas* [nikolas], *Cadence* [kejdens], *Brewster* [brúster], *Nelson* [nelson];

- kombinácie *vokál + postsonantické j* v iniciálovej pozícii: *Eileen* [ajlín], *Aby* [ejbi], *Oyster Band* [ojster bend];
- slabičné konsonanty *r, l* vo finálnej slabike: *Eagles* [ígls], *Nigel* [najdžl], *Baker* [bejkr], *Alger* [eldžr];
- konsonant *n* vo funkcii slabičného jadra: *Bacon* [bejkn];
- finálne sekvencie foném *-jd, -jk, -jl, -jm, -jn, -js, -jt, -jv*: *Cade* [kejd], *Drake* [drejk], *Abigail* [ebigejl], *Gayle* [gejl], *Fame* [fejm], *Macfarlane* [mekferlejn], *Brice* [brajs], *Forsyte* [forsajt], *Dave* [dejv].

Problematika príznakovosti vonkajšej formy prevzatých proprií by si zaslúžila väčšiu pozornosť (porov. aj Sabol 1980).

Pri anglických propriách do hry vstupuje aj príznaková asymetria medzi ortografiou a výslovnosťou (porov. toponymá *Aylesbury* [ejzberi], *Belaugh* [biló], *Carrantuohill* [kerontúel]), vo vzťahu k cudzím propriám všeobecne sa ako dôležité javí skúmať špecifiku a okolnosti ortografickej adaptácie; porov. napr. v slovenčine adaptáciu poľských toponým: *Warszawa* → adaptované podľa výslovnosti *Varšava* [varšava]; *Kraków* → adaptované na základe ortografie *Krakov* [krakov].

3. Záver

Ukazuje sa, že teória lexikálnej motivácie má potenciú opísať a vysvetliť všetky lexikálne javy a procesy, ku ktorým dochádza v lexike istého národného jazyka (v našom prípade slovenčiny). Toto tvrdenie možno podporiť týmito argumentmi:

- Každá lexikálna jednotka je prinajmenšom paradigmaticky motivovaná (každá lexéma sa vyznačuje aspoň minimálnym počtom vzťahov k iným lexikálnym jednotkám; porov. tézu o neizolovanosti);
- Prostredníctvom tejto teórie možno charakterizovať všetky štruktúrne typy jednotiek: jednoslovné, viacslovné, monosémické, polysémické, neodvodené, odvodené, zložené, konverzné, abreviatúry a i.
- Prostredníctvom tejto teórie možno analyzovať aj vplyv externoligválnych faktorov na fungovanie lexiky (expresivita, čas, priestor, ľudská spoločnosť); porov. najmä tieto motivačné typy: expresívna, registrová, terminologická, temporálna, teritoriálna motivácia.
- Ďalej možno charakterizovať všetky lexikálne procesy (spôsoby obohacovania lexiky), a to prostredníctvom: a) jednoduchého priradenia moti-

vačného typu a spôsobu tvorenia pomenovaní (napr. slovotvorná motivácia: *prezident* → *prezidentka*, interlingválna motivácia: *weekend* <angl.> → *vikend* <slov.>, syntaktická motivácia: *stará* + *mama* → *stará mama*); b) motivačnej relačnosti (analýzou vzťahov medzi jednotlivými motivačnými typmi, napr. slovotvorná univerbizácia sa dá vysvetliť ako strata syntaktickej motivácie a nadobudnutie slovotvornej motivácie: *diplomová práca* → *diplomovka*).

- Prostredníctvom motivačnej teórie možno opísať aj fungovanie periférnych či jednorazových lexém – okazionalizmov (koncept individualizačnej motivácie). V príspevku sme sa zamerali na čiastkovú analýzu špecifickej a periférnej skupiny lexikálnych jednotiek – cudzích proprií. Na príklade anglických proprií (išlo o exemplifikáciu *pars pro toto*) z aspektu motivačnej relačnosti cudzie propriá ako celok možno charakterizovať pomocou kooperácie onymickej motivácie a interlingválnej motivácie. K nim sa môžu pridružovať ďalšie motivačné typy, z ktorých sme si v niekoľkých poznámkach všimli slovotvornú, syntaktickú, abreviačnú a fónickú motiváciu.

Bibliografia

- BLANÁR V., 1996, *Teória vlastného mena (Status, organizácia a fungovanie v spoločenskej komunikácii)*, Bratislava: Veda.
- BUZÁSSYOVÁ K., 2001, Slovotvorné paradigmy: ich sémantická podmienenosť a určenosť, w: J. Mlacek (red.), *Studia Academica Slovaca 30*, Bratislava: Stimul, s. 72–82.
- CRYSTAL D., 1995, *The Cambridge Encyclopedia of English Language*, Cambridge: Cambridge University Press.
- FISIAK J., 1986, The word-formation of English loanwords in Polish, w: W. Viereck, W. D. Bald (red.), *English in contact with other languages. Studies in honour of Broder Carstensen on the occasion of his 60th birthday*, Budapest: Akadémiai Kiadó, s. 253–263.
- FURDÍK J., 1994, Integračné procesy pri lexikálnych prevzatiach, *Jazykovedný časopis 45*, s. 95–102.
- FURDÍK J., 2000, Motywacja słowotwórcza między innymi typami motywacji leksykalnej, w: K. Kleszczowa, L. Selimski (red.), *Słowotwórstwo a inne sposoby nominacji*, Materiały z 4 konferencji Komisji Słowotwórstwa przy Międzynarod-

- dowym Komitecie Slawistów (Katowice 27–29 września 2000 r.), Katowice: Wydawnictwo Gnome, s. 59–62.
- FURDÍK J., 2005, *Život so slovotvorbou a lexikológiou. Výber štúdií pri príležitosti nedožitých sedemdesiatin* (red. M. Ološtiak, L. Gianitsová-Ološtiaková), Košice: Vydavateľstvo LG.
- FURDÍK J., 2008, *Teória motivácie v lexikálnej zásobe* (red. M. Ološtiak), Košice: Vydavateľstvo LG.
- OLOŠTIAK M., 2007, *Jazykovoštruktúrny a komunikačno-pragmatický status vlastného mena (adaptácia anglických proprií v slovenčine)*, Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity. [Tento dokument je prístupný aj online: <http://ološtiak.webz.cz/Publikovane/propria_monografia_2007.pdf>].
- OLOŠTIAK M., 2008, Proprium ako slovotvorný motivant (rozšírená verzia), *Slovenská reč* 72, s. 321–343. [Tento dokument je prístupný aj online: <<http://www.juls.savba.sk/ediela/sr/2007/6/sr2007-6.pdf>>].
- OLOŠTIAK M., BILÁ M., TIMKOVÁ R., 2006, *Slovník anglických vlastných mien v slovenčine*, Bratislava: Kniha-spoločník.
- SABOL J., 1980, Zvukové ustrojenie vlastného mena a jeho komunikačné súvislosti, w: M. Majtán (red.), *Spoločenské fungovanie vlastných mien. VII. slovenská onomastická konferencia*, Bratislava: Veda, s. 35–40.
- SOKOLOVÁ M., OLOŠTIAK M., IVANOVÁ M. et al., 2005, *Slovník koreňových morféme slovenčiny*, Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.

Foreign proper names and the theory of lexical motivation

(s u m m a r y)

The paper deals with adaptation of foreign proper names (FPN) in Slovak. The issue is analysed from the viewpoint of the theory of lexical motivation (first proposed by J. Furdík). As far as FPN are concerned, two types of lexical motivation are highlighted, namely onymic motivation and interlingual motivation. Onymic motivation concerns proper nouns and interlingual motivation concerns loan-words. The paper treats the problem of co-occurrence of the above mentioned two types of motivation, and their occurrence in conjunction with other motivation types, namely word-formation motivation (word-formation adaptation of FPN), syntactic motivation (concerning multi-word expressions), phonic motivation (concerning lexemes with a marked form), abbreviation motivation (concerning abbreviations). The exemplification is based on the corpus of English proper nouns, taken from *Slovník anglických vlastných mien v slovenčine* (Dictionary of English Proper Names in Slovak; Ološtiak et al. 2006).